

بررسی رفتار اطلاع‌یابی پزشکان مسجد سلیمان

مژگان قاسمی^۱

چکیده: هدف اصلی این مقاله پژوهشی بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی پزشکان مسجد سلیمان در دسترسی به اطلاعات روزآمد است. روش تحقیق در این بررسی، پیمایشی و از نوع توصیفی و تحلیلی است. بیشتر افراد جامعه آماری مرد هستند و در گروه سنی ۳۱-۳۵ سال قرار دارند. در جریان اطلاع‌یابی به‌منظور همگام شدن با پیشرفت‌های تازه پزشکی، بیشتر پزشکان ابتدا عدم دسترسی به شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و بعد از آن کمبود وقت را مهم‌ترین عامل برای مشکلات خود عنوان کرده‌اند.

کلیدواژه‌ها: رفتار اطلاع‌یابی، پزشکان، مسجد سلیمان

مقدمه

افزایش شگفت‌انگیز تحقیقات علمی و به خدمت گرفتن بخش عظیمی از نیروی انسانی در فعالیت‌های تحقیقاتی سیمای تولید و انتقال اطلاعات را دگرگون کرده است.

حجم عظیم اطلاعاتی که هر روزه در دنیا منتشر می‌شود و اهمیت انتقال به‌موقع این اطلاعات سبب تحول سریع نظام‌های اطلاع‌رسانی در دو دهه اخیر شده است. در عصری زندگی می‌کنیم که علم و دانش مهم‌ترین و بزرگ‌ترین مؤلفه پیشبرد اهداف اقتصادی - اجتماعی در جهان است و نقش هر کشور در تولید معلومات و حقایق علمی با رشد و توسعه آن کشور نسبتی مستقیم دارد. علی‌رغم قبول این اصل توسط سیاستگذاران علمی همه کشورهای، متأسفانه کشورهای در حال توسعه از جمله ایران در نهادینه‌سازی علم‌گرایی

و علم‌زایی در عرصه فعالیت‌های علمی کماکان با چالش‌های متعدد دست به‌گریبان هستند. اولین گام در ورود به عرصه علمی، تجهیز دانشمندان و متولیان علمی جامعه به ملزوماتی است که توانایی بهره‌گیری بهینه و هدفمند از منابع علمی موجود از اهم آنهاست. بدون شک با حجم عظیم اطلاعات علمی که هر روز از مراکز علمی و پژوهشی در قالب مقاله، کتاب، تک‌نگاشت و گزارش وارد پایگاه‌های اطلاعات علمی دنیا می‌شود، فقط افرادی که بتوانند به‌صورت گزینشی، اختصاصی، مناسب و هدفدار به مطالب علمی خود دست یابند حق حیات پررونق در این عرصه خواهند داشت.

جامعه دانشگاهی به‌ویژه جامعه علوم پزشکی به

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

current contents, index با نمایه‌سازی مستمر مقالات این امر را ممکن ساخته‌اند. آنچه مد نظر پژوهش حاضر است بررسی رفتار اطلاع‌یابی استفاده‌کنندگان از اطلاعات و به‌طور اخص شیوه‌ها و روش‌های دسترسی پزشکان به اطلاعات تخصصی مورد نظرشان است.

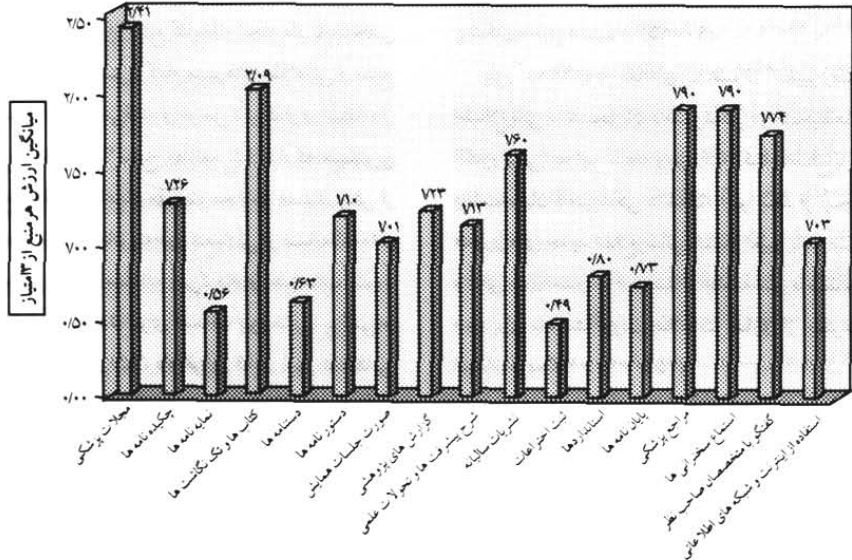
مسئله پژوهش

در عصر حاضر شرایط به گونه‌ای است که هر روز روش‌ها و شیوه‌های جدیدتری در امر تشخیص و درمان بیماری‌ها ابداع می‌شود. با توجه به سرعت بسیار زیاد کهنه شدن و منسوخ شدن اطلاعات در زمینه علوم پزشکی، لازم است متخصصان این رشته برای پیشگیری، تشخیص و درمان صحیح و اصولی بیماری‌ها و ارائه خدمات کارآمدتر و مفیدتر به بیماران از آخرین پیشرفت‌ها و تحولات در زمینه علم پزشکی اطلاع یابند و خود را با پیشرفت‌های رشته همگام سازند. پس لازم است که شیوه‌های معمول و رایج کسب اطلاعات توسط پزشکان شناخته شود، زیرا شناخت شیوه‌های کسب اطلاعات توسط پزشکان و شناخت مشکلات، نیازها و نقطه‌نظرات آنها می‌تواند در شکل‌دهی راه‌های صحیح ارائه اطلاعات به آنها مؤثر باشد. بررسی روش‌های کسب اطلاعات پزشکان می‌تواند منجر به تعیین یک الگوی مناسب برای ارائه اطلاعات رسانی پزشکی شود. این بررسی اقدامی است برای نشان دادن این مسئله که پزشکان مسجد سلیمان با توجه به اهمیت اطلاعات جدید در رشته پزشکی معمولاً این اطلاعات را به چه طریقی کسب می‌کنند و در جریان دست یافتن به این اطلاعات با چه مشکلاتی مواجه می‌شوند.

واسطه نقش ویژه‌ای که در بازاریابی و ارتقای زیرساخت‌های اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی جامعه بشری ایفا می‌کند، لازم است به صورت حرفه‌ای و تخصصی به شناخت شیوه‌های بهره‌گیری از منابع علمی بپردازد. چه بخوانیم؟ از کجا بخوانیم؟ چگونه بخوانیم؟ چگونه به مطالب خوانده شده اعتماد کنیم و از آنها در حل مسائل کمک بگیریم؟ اینها سؤالاتی هستند که هر فرد در هر مرتبه علمی برای روزآمد کردن اطلاعات و حل مسائل علمی پیش آمده باید برای آنها پاسخ‌های واضح و روشنی داشته باشد.

منابع اطلاع‌رسانی مختلفی برای روزآمد کردن اطلاعات علمی پزشکی به کار می‌رود که مجلات علمی، کتاب‌های مرجع، تک‌نگاشت‌ها، نشست‌های علمی و رسانه‌های الکترونیکی از آن جمله‌اند. شرایط به گونه‌ای است که هر روز روش‌ها و شیوه‌های جدیدتری در امور پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری‌ها ابداع می‌شود. پیدایش افق‌های نوین در این زمینه‌ها و ارائه خدمات کارآمد و مفیدتر به بیماران، و حفظ و ارتقای سلامتی محورهای اصلی فعالیت شبانه‌روزی پژوهشگران و دستگاه‌های اطلاع‌رسانی است. در این میان متأسفانه میزان بهره‌برداری به‌هنگام و کارآمد در بدنه جامعه پزشکی بسیار کمتر از حد انتظار است. پزشک مسئول درمان بیمار است و باید درمان بیماران خود را بر مبنای آخرین شواهد علمی انجام دهد نه براساس عقاید خود. عقاید علمی پزشک هر چند ممکن است زمانی بر مبنای شواهد علمی شکل گرفته باشد اما همواره باید با آخرین شواهد علمی اصلاح و به روز رسانی شود.

امروزه با گسترش فناوری اطلاعات، جستجوی شواهد علمی که معمولاً در قالب مقالات علمی ارائه می‌شود بسیار آسان شده است. بانک‌های اطلاعاتی همچون chemical abstracts, citation, science, medline

نمودار ۱. توزیع فراوانی منابع مورد استفاده برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی

جدول ۱. توزیع فراوانی منابع مورد استفاده برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی

میزان استفاده از منابع اطلاعاتی	۳) بیشتر استفاده می‌کنم		۲) گاه استفاده می‌کنم		۱) به ندرت استفاده می‌کنم		۰) هرگز استفاده نمی‌کنم		بدون جواب		میانگین ارزش		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	امتیاز	تعداد	
مجلات پزشکی	37	52/9	27	38/6	4	5/7	2	2/9	-	-	2/21	70	100
چکیده نامه‌ها	9	12/9	23	32/9	15	21/2	12	17/1	11	15/4	15/4	70	100
نمایانه‌ها	1	1/4	11	15/4	14	20	20	28/7	19	27/2	27/2	70	100
کتاب‌ها و تک گانگنه‌ها	35	50	19	27/2	3	4/3	4	5/7	9	12/9	12/9	70	100
دستنامه‌ها	3	4	12	17/2	11	15/4	20	28/6	22	31/3	31/3	70	100
دستورنامه‌ها	17	24/3	12	17/2	8	11/4	15	21/2	18	25/7	25/7	70	100
صورت جلسات کنفرانس‌ها	4	5/7	21	30	17	24/3	13	18/6	15	21/2	21/2	70	100
گزارش‌های پژوهشی	10	14/3	24	34/3	8	11/4	12	17/2	16	22/9	22/9	70	100
تجربیات علمی	13	18/6	17	24/3	6	8/6	14	20	20	28/6	28/6	70	100
شیرت‌نامه‌ها	20	28/6	22	31/3	4	5/7	11	15/4	13	18/6	18/6	70	100
نشان اختراعات	1	1/4	2	2/9	19	27/2	23	32/9	21	30	30	70	100
اسناداروها	7	10	12	17/2	11	15/4	14	20	19	27/2	27/2	70	100
پایان‌نامه‌ها	2	2/9	12	17/2	21	30	11	15/4	16	22/9	22/9	70	100
مراجم پزشکی	22	31/3	17	24/3	3	4/3	3	4/3	15	21/2	21/2	70	100
انتعاس حسگرانی‌ها	23	32/9	24	34/3	6	8/6	5	7/2	7	10	10	70	100
کنگنک با متخصصان صاحب نظر	20	28/6	26	37/1	10	14/3	2	2/9	12	17/2	17/2	70	100
استفاده از اینترنت و شبکه‌های اطلاعاتی	8	11/4	20	28/6	8	11/4	21	30	13	18/6	18/6	70	100

فصلنامه کتاب ۵۴/ بررسی رفتار اطلاع‌یابی پزشکان...

مطالعات انجام شده در خارج از کشور

مقالات مجلات و کتاب‌ها بهره می‌برند. وی نشان داد که عوامل مختلفی در استفاده از منابع اطلاعاتی برای پزشکان دخیل هستند (۸: ۸۵-۹۰).

پلزر^۱ (۱۹۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "تغییر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دامپزشکی در محیط‌های الکترونیکی" به این نتیجه رسید که رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دامپزشکی دانشگاه آیووا بعد از ایجاد فناوری‌های جدید اطلاع‌رسانی، بسیار تغییر یافته است و برای مثال حدود ۶۰ درصد از جامعه مورد مطالعه وی، برای به دست آوردن اطلاعات جاری از اینترنت استفاده کرده‌اند (۶: ۳۴۶-۳۵۵).

مطالعات انجام شده در داخل کشور

گروه آموزشی کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۴ در یک گزارش تحقیقی درباره روش‌هایی که اعضای هیئت علمی دانشکده علوم دانشگاه تهران برای دستیابی به منابع به کار می‌برند مطالعه‌ای انجام داد. نتایج نشان داد که بیشتر مراجع اعضای هیئت علمی این دانشکده به کتابخانه برای دریافت کتاب و منابع درسی است و کتابدار عامل پاسخگویی و راهنمای کتابخانه شناخته شده است (۴).

طلاچی (۱۳۶۶) در تحقیق خود با عنوان "استفاده دانشجویان و پزشکان عضو هیئت علمی و پژوهشگران از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی" به این نتایج دست یافت: استفاده از این منابع در سه گروه با توجه به زمینه فعالیت و نوع نیاز متفاوت است. مثلاً پزشکان هیئت علمی برای تهیه گزارش تحقیقاتی و دانشجویان برای انجام امور درسی و تهیه پایان‌نامه یا مقاله، و پژوهشگران دیگر برای پژوهش از منابع نام‌برده استفاده

فرایند لندر^۱ در سال ۱۹۷۳، مطالعه‌ای درباره استفاده پزشکان از منابع کتابخانه انجام داد تا مشخص شود پزشکان بیشتر از کدام مسیرهای اطلاعاتی و منابع پزشکی استفاده می‌کنند و عوامل تأثیرگذار در استفاده از منابع کدام است؟ نتایج مطالعه نشان داد که مهم‌ترین منبع اصلی اطلاعات مقالات مجلات هستند. بیش از نیمی از پزشکان به‌طور تصادفی از نمایه‌نامه‌ها و فهرست برگه‌ها استفاده می‌کردند و اطلاعات مورد استفاده آنها عمدتاً برای اهداف پژوهشی، بالینی و درمانی بود. وی نشان داد افرادی که در امور تحقیقاتی فعالیت دارند بیشتر از منابع رسمی و کسانی که به جنبه‌های عملی می‌پردازند بیشتر از منابع غیررسمی اطلاعات بهره می‌برند (۵: ۶۵-۶۹).

پرم اسمیت^۲ (۱۹۹۰، تایلند) نیازهای اطلاعاتی پزشکان کشورهای در حال توسعه را بررسی نمود. نتایج به دست آمده نشان داد که پزشکان به سه نوع اطلاعات روزآمد، تخصصی و تحقیقی نیاز دارند. رفتار اطلاع‌یابی پزشکان تایلندی با رفتار اطلاع‌یابی پزشکان کشورهای پیشرفته، متفاوت است. پزشکان ممالک پیشرفته از همکاران خود در زمینه تخصصی، مهم‌ترین اطلاعات را دریافت می‌دارند، اما برای پزشکان تایلندی این منبع اطلاعاتی در مرتبه دوم قرار دارد. البته تأکید آنها بیشتر بر روی منابع کتابخانه است و کتابخانه، مهم‌ترین تهیه‌کننده اطلاعات برای پزشکان تایلندی شناخته شده است. وی خاطر نشان می‌سازد که پزشکان از منابع اطلاعاتی متنوعی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود بهره می‌گیرند. مقالات مجلات پزشکی و نظرات همکاران، و همچنین تجربیات آنها مهم‌ترین منبع اطلاعاتی به‌شمار می‌آید (۷: ۳۸۳-۳۸۷). ورهون^۳ (۱۹۹۵)، نشان داد که پزشکان برای دسترسی به اطلاعات، ابتدا از گفتگو با همکاران و سپس استفاده از

1. Frida Lander

2. Prem smith

3. Verhoeven 4. Pelzer

پزشکان مسجد سلیمان؛

۲. ارائه پیشنهادهایی برای بهبود کیفیت ارائه خدمات اطلاع‌رسانی به پزشکان مسجد سلیمان.

پرسش‌های اساسی پژوهش

۱. منابع مورد استفاده پزشکان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی کدام است؟
 ۲. موانع و مشکلات پزشکان برای کسب اطلاعات تخصصی کدام است؟

۳. چند درصد از پزشکان مسجد سلیمان با بانک اطلاعاتی مدلاین آشنایی دارند؟

۴. کدام یک از مجراهای رسمی و غیررسمی برای کسب اطلاعات تخصصی بیشتر مورد استفاده پزشکان قرار می‌گیرد؟

۵. چند درصد از پزشکان مسجد سلیمان از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی استفاده می‌کنند؟

۶. میزان همگامی پزشکان مسجد سلیمان با پیشرفت‌های تازه پزشکی چقدر است؟

روش و جامعه پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی توصیفی - تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش را همه پزشکان مسجد سلیمان اعم از پزشک عمومی، متخصص، دندانپزشک، داروساز و متخصص علوم آزمایشگاهی تشکیل می‌دهند. با توجه به محدودیت تعداد پزشکان مسجد سلیمان، ۱۱۸ نفر، همه پزشکان به عنوان نمونه انتخاب شدند و از روش نمونه‌گیری خاصی استفاده نشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای ۲ قسمتی بود که از ۱۹ سؤال بسته و باز تشکیل می‌شد. در قسمت اول پرسشنامه از مشخصات فردی و اطلاعات عمومی پاسخگو سؤال می‌شود و در

می‌کنند. شناخته‌ترین منبع برای جامعه مورد مطالعه، اندکس مدیکوس و ناشناخته‌ترین منبع طبق همین تحقیق، نمایه‌نامه استنادی علوم است (۲).

سامانیان (۱۳۷۸)، در تحقیقی به تحلیل رفتار اطلاع‌یابی پزشکان شهرستان بجنورد پرداخت. یافته‌های حاصل از تحقیق عبارتند از اینکه پزشکان این شهر بیشتر وقت خود را صرف مشاوره و طبابت می‌کنند و کمتر به مطالعه می‌پردازند. از نظر پزشکان این شهر استفاده از متون پایه و استاندارد برای کسب اطلاع در اولویت اول، و استفاده از مجلات پزشکی برای کسب اطلاعات در اولویت دوم قرار دارد. از مجراهای غیررسمی برای کسب اطلاعات بیشتر استفاده می‌شود؛ نوع فعالیت و جنسیت بر میزان مطالعه تأثیری ندارد، بیشتر پزشکان این شهر از نحوه اطلاع‌یابی در این شهرستان ناراضی هستند و وضعیت را چندان خوب نمی‌دانند (۱: ۸۹-۱۰۰).

کاظمی (۱۳۷۹)، در تحقیق خود با عنوان "بررسی رفتار اطلاع‌یابی استادان، دستیاران و کارورزان دانشگاه علوم پزشکی اهواز" دریافت که هر سه گروه یعنی استادان، دستیاران و کارورزان برای بازیابی اطلاعات خاص و همچنین برای جستجوی اطلاعات به‌طور عام، ابتدا از مجراهای غیررسمی (مثل سخنرانی‌ها) استفاده می‌کنند و سپس از مجراهای رسمی (مطالعه) سود می‌جویند. برای کسب اطلاعات برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی، ابتدا از کتاب‌ها و تک‌نگاشت‌ها و سپس مجلات پزشکی استفاده می‌کنند. مشکلات فردی برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی برای هر سه گروه، ابتدا کمبود وقت و سپس عدم آشنایی با شیوه بهره‌گیری از منابع است (۳).

اهداف پژوهش

۱. بررسی رفتار اطلاع‌یابی و نیازهای اطلاعاتی

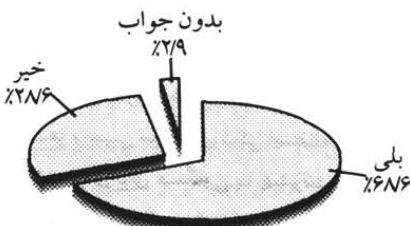
تقسیم کرد اول مشکلات فردی که مربوط به ناتوانی و عدم مهارت‌های فردی در شیوه‌های بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی، کمبود وقت و ضعف در مطالعه منابع به زبان انگلیسی است؛ دوم مشکلات مربوط به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در ارائه خدمات اطلاع‌رسانی از جمله عدم امکانات کاوش رایانه‌ای و نبود شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی پزشکی.

جدول ۲. توزیع فراوانی منابع و مشکلات پزشکان در اطلاع‌یابی

موانع و مشکلات	تعداد	درصد
کمبود وقت	۵۷	۷۴/۲
ضعف در مطالعه مراجع به زبان انگلیسی	۳۱	۴۴/۲
عدم آشنایی با شیوه بهره‌گیری از منابع	۱۵	۲۱/۴
نبود شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی	۵۴	۷۷/۱
نبود کتابخانه‌ها و مراکز مجهز پزشکی	۳۰	۴۲/۹
عدم دسترسی روزآمد به نشریات تخصصی	۴۹	۷۰٪
کمبود منابع تازه به زبان فارسی	۲۵	۶۲/۲

در این جدول پاسخگویان می‌توانستند بیش از یک گزینه را به عنوان مشکلات خود در اطلاع‌یابی به منظور همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی مطرح کنند.

نتایج مطالعه جدول ۲ بیانگر این است که ۷۷/۱ درصد از پاسخگویان، نبود شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی را مهم‌ترین مشکل غیرفردی خود برای

نمودار ۲. توزیع فراوانی آشنایی با مدل‌های

قسمت دوم شیوه‌های دسترسی پزشکان به اطلاعات تخصصی مورد نظر و رفتار اطلاع‌یابی و موانع و مشکلاتی که پزشکان در دسترسی به اطلاعات با آنها روبرو می‌شوند بررسی می‌شود. دو هفته پس از توزیع پرسشنامه مذکور میان افراد جامعه آماری، پی‌گیری پژوهشگر شروع شد که در مجموع ۶۳/۶ درصد از پرسشنامه‌ها عودت داده و تجزیه و تحلیل آماری بر روی آنها انجام شد. اطلاعات گردآوری شده به کمک نرم‌افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل و نمودارها نیز به کمک نرم‌افزار EXCEL ترسیم گردید.

تعریف عملیاتی متغیرها

پزشک: در این تحقیق منظور از پزشک، همه پزشکان عمومی، متخصص، دندانپزشکان، داروسازان و متخصصان علوم آزمایشگاهی است.

رفتار اطلاع‌یابی: در این پژوهش، منظور از رفتار اطلاع‌یابی، مجموع فعالیت‌هایی است که پزشک برای کسب اطلاعات تخصصی خود از مجراها و منابع اطلاعاتی مختلف انجام می‌دهد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

جدول ۱ منابع مورد استفاده پزشکان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی را مشخص می‌کند. طبق اطلاعات مندرج در این جدول، پزشکان مسجد سلیمان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی ابتدا از مجلات پزشکی با میانگین ۲/۴۱ و سپس کتاب‌ها و نک‌نگاشت‌ها با میانگین ۲/۰۸ استفاده می‌کنند.

جدول ۲ به بررسی موانع و مشکلات اطلاع‌یابی پزشکان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی پرداخته است. رفتار اطلاع‌یابی جامعه مورد پژوهش می‌تواند تحت تأثیر مشکلات و موانع واقع در مسیر جستجو قرار گیرد. این مشکلات را می‌توان به دو دسته

کتابخانه‌های بیمارستانی مسجد سلیمان ضروری می‌کند. در جدول ۴ روش‌هایی که پزشکان برای کسب اطلاعات حرفه‌ای خود استفاده می‌کنند، نشان داده شده است. همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود مجراهای کسب اطلاعات را می‌توان به دو دسته مجراهای رسمی و مجراهای غیررسمی تقسیم‌بندی کرد. مجراهای رسمی تهیه اطلاعات از طریق مراجعه به منابع چاپی و الکترونیکی ست و مجراهای غیررسمی شامل شرکت در سخنرانی‌ها و گفتگو با متخصصان صاحب‌نظر می‌شود.

مطالعه جدول ۴ نشان می‌دهد که پزشکان مسجد سلیمان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی ابتدا از مجراهای غیررسمی با میانگین ۱/۸۲ و سپس از مجراهای رسمی با میانگین ۱/۲۰ استفاده می‌کنند.

جدول ۵ به بررسی میزان استفاده پزشکان از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی پرداخته است. چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها از منابع ردیف دوم در گروه منابع مرجع هستند. استفاده از این منابع علاوه بر نیاز به آموزش، تسلط کافی به زبان انگلیسی را نیز می‌طلبد. در استفاده از چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌های مهم پزشکی بیشترین استفاده به مدلاین با میانگین ۸۷ درصد و کمترین استفاده به نمایه استنادی علوم^۱ با میانگین ۲۴ درصد اختصاص دارد.

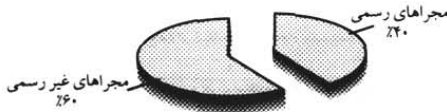
همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی و ۷۴/۲ درصد از پاسخگویان کمبود وقت را مهم‌ترین مشکل فردی مطرح کرده‌اند.

برای سنجش میزان آشنایی پزشکان با پایگاه اطلاعاتی مدلاین جدول ۳ ترسیم شد. مدلاین از مهم‌ترین پایگاه‌های اطلاعات کتابشناختی مورد استفاده در دانشگاه‌های علوم پزشکی و مراکز پژوهشی وابسته به این دانشگاه‌هاست. نتایج حاصل از مطالعه جدول ۳ و نمودار ۲ بیانگر این است که ۶۸/۶ درصد از پزشکان با این بانک اطلاعاتی آشنایی دارند و ۲۸/۶ درصد با این بانک آشنایی ندارند.

جدول ۳. توزیع فراوانی آشنایی با مدلاین (۱۳۸۰)

پاسخ‌ها	تعداد	درصد
بلی	۴۸	۶۸/۶
خیر	۲۰	۲۸/۶
بدون جواب	۲	۲/۹
جمع	۷۰	۱۰۰٪

اهمیت بسیار زیاد این بانک اطلاعاتی پزشکی در روزآمد کردن اطلاعات پزشکان ارائه چکیده مقالات پزشکی و محدودیت و کمبود وقت پزشکان، همچنین توسعه بیشتر مراکز استفاده از این بانک اطلاعاتی را به صورت لوح فشرده و یا به صورت ارتباط مستقیم در

نمودار ۳. توزیع فراوانی استفاده از مجراهای رسمی و غیررسمی برای کسب اطلاعات

نتیجه گیری

طبق نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل آماری، ۷۷/۱ درصد از پزشکان مرد و ۲۲/۹ درصد از آنها زن هستند. ۶۲/۸ درصد از پزشکان، جوان هستند و در گروه سنی ۳۵-۳۱ سال قرار دارند. پزشکان متأهل با ۵۴/۳ درصد درصد نسبت به پزشکان مجرد با ۴۵/۷ درصد در اکثریت هستند. از نظر درجه تحصیلات نیز پزشکان عمومی با ۶۱/۴ درصد بیشترین درصد و متخصصان علوم آزمایشگاهی با ۲/۰۹ درصد کمترین تعداد پزشکان را به خود اختصاص داده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی مسائل و مشکلات مربوط به رفتار اطلاع‌یابی پزشکان نشان داد که پزشکان مسجد سلیمان در اطلاع‌یابی به‌منظور همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی ابتدا از مجراهای غیررسمی با میانگین ۱/۸۲ و سپس از مجراهای رسمی با میانگین ۱/۲۰ استفاده می‌کنند. منابع مورد استفاده پزشکان برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی ابتدا مجلات پزشکی با میانگین ۲/۱۴، سپس کتاب‌ها و تک‌نگاشت‌ها با میانگین ۲/۰۸ درصد است.

مشکلات پاسخگویان در دسترسی روزآمد به اطلاعات به دو دسته مشکلات فردی و غیرفردی تقسیم شدند. بیشتر پزشکان کمبود وقت را مهم‌ترین مشکل فردی و نبود شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی را مهم‌ترین مشکل غیرفردی خود یاد کرده‌اند.

در استفاده از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی بیشترین و شناخته‌ترین منبع اطلاعاتی مدل‌لین و ناشناخته‌ترین منبع نمایه‌آستادای علوم است.

جدول ۴. میانگین استفاده از مجراهای رسمی و غیررسمی برای همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی

مجلات پزشکی	۲/۲۱	استماع سخنرانی‌ها	۱/۹۰
چکیده‌نامه‌ها	۱/۲۶	گفتگو با متخصصان صاحب‌نظر	۱/۷۴
نمایه‌نامه‌ها	۰/۵۶	میانگین میانگین‌ها	۱/۸۲
کتاب‌ها و تک‌نگاشت‌ها	۲/۰۹		
دستنامه‌ها	۰/۶۳		
دستورنامه‌ها	۱/۱۹		
صورت جلسات و هماهنگی‌ها	۱/۰۱		
گزارش‌های پژوهشی	۱/۲۳		
شرح پیشرفت‌ها و تحولات علمی	۱/۱۳		
نشریات سالانه	۱/۶۰		
ثبت اعتراضات	۰/۲۹		
استانداردها	۰/۸۰		
پایان‌نامه‌ها	۰/۷۳		
مراجع پزشکی	۱/۹۰		
استفاده از اینترنت	۱/۵۳		
میانگین میانگین‌ها	۱/۲۰		
	۱/۹۰		

جدول ۶ میزان همگامی پزشکان با پیشرفت‌های تازه پزشکی را نشان می‌دهد. مطالعه جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشتر افراد جامعه آماری (۳۵/۶) به میزان کمی می‌توانند خود را با پیشرفت‌های تازه پزشکی همگام سازند.

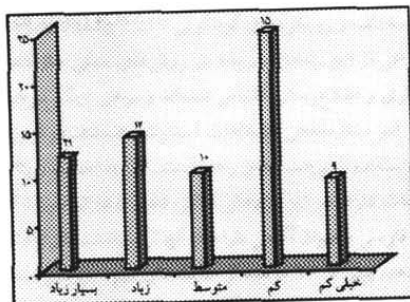
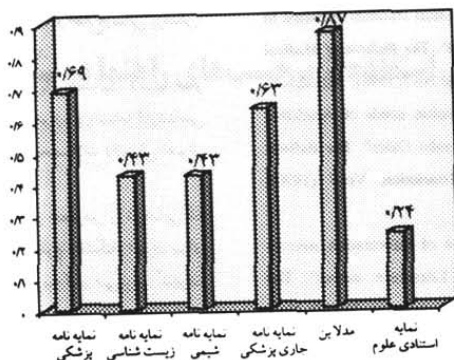
جدول ۶. میزان همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی

ارزش	پاسخ‌ها	تعداد	درصد
۵	بسیار زیاد	۱۲	۱۷/۲
۴	زیاد	۱۴	۲۰٪
۳	متوسط	۱۰	۱۴/۳
۲	کم	۲۵	۳۵/۶
۱	خیلی کم	۹	۱۲/۹
	جمع	۷۰	۱۰۰٪

جدول ۵. توزیع فراوانی استفاده از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی

میزان استفاده از منابع اطلاعاتی	۳ بیشتر استفاده می‌کنم		۲ گاه استفاده می‌کنم		۱ به ندرت استفاده می‌کنم		۰ هرگز استفاده نمی‌کنم		میانگین ارزش	جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
نمایه‌نامه پزشکی	۲	۵/۷	۱۲	۱۷/۲	۲۵	۳۵/۷	۱۷	۲۴/۳	۰/۶۹	۷۰
نمایه‌نامه ریسک‌شناسی	۲	۲/۹	۷	۱۰٪	۱۱	۱۵/۳	۲۰	۲۸/۶	۰/۴۳	۷۰
نمایه‌نامه شبلی	۱	۱/۴	۹	۱۲/۹	۳۱	۴۴/۳	۲۰	۲۸/۶	۰/۴۳	۷۰
نمایه‌نامه‌های علوم پزشکی	۷	۱۰٪	۹	۱۲/۹	۲۷	۳۸/۶	۲۲	۳۱/۴	۰/۶۳	۷۰
مدل‌لین	۶	۵/۶	۱۶	۲۳/۹	۲۲	۳۱/۴	۱۵	۲۱/۴	۰/۸۷	۷۰
نمایه‌آستادای علوم	۰	۰/۰	۳	۴/۳	۱۱	۱۵/۷	۲۰	۲۸/۶	۰/۴۳	۷۰

نمودار ۴. توزیع فراوانی استفاده از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی

نمودار ۵. توزیع فراوانی میزان همگامی با پیشرفت‌های تازه پزشکی

فصلنامه کتاب ۵۴ / بررسی رفتار اطلاع‌یابی پزشکان...

چکیده‌نامه‌های مهم پزشکی؛

۳. ایجاد دوره‌های آموزشی استفاده از اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی از طرف دانشگاه علوم پزشکی و در نظر گرفتن امتیاز برای شرکت در این دوره‌ها.

۴. توزیع عادلانه امکانات و خدمات در سطح کشور و توجه بیشتر به مناطق محروم.

تاریخ دریافت: ۸۱/۶/۱۷

مأخذ

۱. سامانیان، مصیب. تحلیل رفتار اطلاع‌یابی پزشکان شهرستان بجنورد. فصلنامه کتاب، دوره دهم، ۲ (۱۳۷۸): ۸۹-۱۰۰.
۲. طلاچی، هما. استفاده دانشجویان، پزشکان عضو هیئت علمی و پژوهشگران از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها در دانشگاه‌های

پزشکان مسجد سلیمان خیلی کم می‌توانند خود را با پیشرفت‌های تازه پزشکی همگام سازند.

براساس پژوهش انجام شده و نتایج به دست آمده از آن، مواردی وجود دارد که به نظر می‌رسد باید توجه مسئولان را به آن معطوف کرد:

۱. چون تحقیقات در زمینه علوم پزشکی بیشتر در کشورهای توسعه‌یافته انجام می‌گیرد و نتایج حاصل از آن در مجلات علمی خارجی منتشر می‌شود و با توجه به محدودیت وقت پزشکان برای استفاده از منابع کتابخانه‌ای، پیشنهاد می‌شود تسهیلات لازم برای تخصیص ارز به پزشکان برای اشتراک نشریات خارجی فراهم گردد.

۲. آموزش نحوه استفاده از نمایه‌نامه‌ها و

6. Pelzer, Nancy L., "Library use and information seeking behaviour of veterinary medical students revisited in the electronic environment". *The Bulletin of Medical Library Association*, Vol. 86, No.3(1998): 346-355.
7. Premsmith, L., "The information needs of Academic Medical Scientists at Chulanko Okirn". *The Bulletin of the Medical Library Association*, Vol.7 (1990): 383-387.
8. Verhoeven, Anita A.H. "Use of Information sources by family physicians: a Literature survey". *The Bulletin of Medical Library Association*, Vol.89, No.1 (1995): 85-90.

علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۶۶.

۳. کاظمی، زهرا. بررسی رفتار اطلاع‌یابی اساتید، دستیاران و کارورزان دانشگاه علوم پزشکی اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، واحد علوم تحقیقات و تحصیلات تکمیلی اهواز، ۱۳۷۹.

۴. گروه آموزش کتابداری. تحقیقی در خصوص روش‌هایی که اعضای هیئت علمی دانشکده علوم دانشگاه تهران برای دستیابی به منابع و مدارک علمی به کار می‌برند. تهران، گروه آموزش کتابداری، ۱۳۵۴.

5. Friedlander, Janet. "Clinicians search for information" *journal of American society for information science*, Vol.24 (1973): 65-69.